Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Eduskunta
Talousvaliokunta

Asiantuntijalausunto
6.10.2026

Asia: U 54/2026 vp Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi kehyksen perustamiseksi Euroopan pilvipalvelu- ja tekoälyekosysteemin vahvistamiseksi (pilvipalveluiden ja tekoälyn kehittämisen säädös, CADA)

Tausta

Komission ehdotukset kesäkuun alussa teknologisen suvereniteetin paketiksi kumpuavat suurelta osin muuttuneesta geopoliittisesta toimintaympäristöstä, jossa teknologinen kyvykkyys, datan hallinta ja digitaalinen infrastruktuuri nähdään yhä selvemmin taloudellisen kilpailukyvyn, turvallisuuden ja strategisen autonomian kysymyksinä. Komission arvion mukaan Eurooppa on tullut riippuvaiseksi rajallisesta joukosta EU:n ulkopuolisia toimijoita erityisesti pilvipalveluissa, laskentakapasiteetissa ja tekoälyn tarvitsemassa infrastruktuurissa, mikä voi altistaa unionin taloudellisille, poliittisille ja turvallisuuteen liittyville haavoittuvuuksille. Digitaalisen suvereniteetin vahvistamisen tarve on tunnustettu laajalti, myös yksityisellä sektorilla, ja myös Suomessa.

Samaan aikaan USA ja Kiina ovat tekoälyssä ja myös pilvipalveluissa johtavat suurvallat, joiden rinnalla investoinnit ja ekosysteemi Euroopassa näyttäytyvät pieniltä. Kummallakin suurvallalla on puutteensa toimintatavoissaan, mutta niiden menestys on asettanut EU:lle haasteen, joka koskee teknologisen kilpailukyvyn osalta niin sisältöjä kuten teknologiaa ja liiketoimintaa kuin myös poliittista johtajuutta ja toimeenpanokykyä. Teknologiapolitiikasta on tullut nopeatahtisempaa, vaikeampaa ja politisoituneempaa. Niin EU:n kuin Suomenkin on huolehdittava samanaikaisesti sekä resilienssistä että pitkäkestoisen globaalin kilpailukyvyn rakentamisesta.

Ehdotuksesta

CADA on keskeinen ehdotettu EU-toimi pilvipalveluriippuvuuteen puuttumiseksi. Samalla sen on tarkoitus tukea Euroopassa pilvipalvelu- ja AI-ekosysteemiä, kyvykkyyksiä, yrityksiä, investointeja ja infrastruktuuria, erityisesti datakeskusten osalta.

Asetusehdotus koostuu kolmesta pilarista:

1) Tutkimus, kehitys ja innovaatiot: Pilvipalveluihin ja tekoälyyn liittyvää TKI-toimintaa olisi edistettävä kahdeksan operatiivisen tavoitteen mukaisesti. Olisi perustettava ns. tekoälyn kokemus- ja kiihdyttämiskeskuksia nykyisten eurooppalaisten digitaalisten innovaatiohubien (EDIH) pohjalta sekä laadittava kansalliset pilvi- ja tekoälystrategiat.

2) Datakeskuskapasiteetti: Jäsenvaltioiden olisi nimettävä vähintään yksi datakeskusten nopean kehittämisen alue ja keskitetty tietopiste hankkeille. Alueille sijoittuvat datakeskukset katsottaisiin ympäristöarviointeja koskevan komission asetusehdotuksen COM(2025) 984 mukaisiksi strategisiksi hankkeiksi, joihin sovellettaisiin em. asetusehdotuksen liitteen mukaisia nopeutettuja lupa- ja muutoksenhakumenettelyjä.

3) Autonomia: Pilvipalvelujen suvereniteettikehys sisältäisi neljä vaatimustenmukaisuustasoa. Ne kuvaavat sitä, kuinka vahvasti pilvipalvelu on suojattu kolmansien maiden määräysvallalta ja kuinka hyvin palvelun data, hallinta, henkilöstö sekä toimitusketju pysyvät EU:n valvonnassa. Jäsenvaltioiden olisi tehtävä riskiarviointeja julkisen sektorin tarpeista, ja hankintaviranomaisten olisi huomioitava vaadittu vaatimustenmukaisuustaso. Lisäksi hankintaviranomaisten pitäisi soveltaa unionin lisäarvoa koskevia kriteerejä innovatiivisissa julkisissa hankinnoissa.

Näitä kolmea pilaria voisi kuvata yleisesti siten, että pilari 1 TKI toteutettaisiin muilla instrumenteilla esim. Horisontti Euroopan ja kilpailukykyrahaston kautta, pilari 2 ei tarjoaisi Suomelle selkeitä hyötyjä, ja autonomiapilari 3 on kaikkinensa vaikuttavin ja tärkein. Se vaikuttaa melko laajasti siihen, miten ja millaisia pilvipalveluja julkinen sektori hankkii erityisesti 2030-luvulla, vaikuttaen myös tarjoavaan yrityskenttään.

Valtioneuvoston kannoissa tuetaan asetuksen tavoitteita. Valtioneuvosto pitää tärkeänä asetusehdotuksen tavoitteita vahvistaa EU:n teknologista suvereniteettia sekä hallita julkisen sektorin riippuvuutta kolmansista maista pilvi- ja tekoälypalveluissa haavoittuvuuden vähentämiseksi. Suurelta osin tuemme myös asetuksen välineitä. Esimerkiksi pilvipalvelujen suvereniteettikehyksen osalta tuemme sen tärkeimpiä komponentteja, joita ovat toisaalta tarjontapuolelta varmuustasojen määrittäminen pilvipalvelujen tarjoajille ja toisaalta kysyntäpuolelta jäsenvaltioille asetettava riskiarviointivelvoite julkisen sektorin toiminnoille.

Erot kannoissamme ehdotukseen tulevat kuitenkin esille siinä, että valtioneuvoston kannat ovat monin paikoin markkinalähtöisempiä, kustannustietoisempia ja pragmaattisempia, kannattaen esim. pidempiä siirtymäaikoja ja olemassa olevien sopimusten asemaa. Kannatamme oikeasuhtaista suvereniteettikehystä, kansallisten turvallisuusviranomaisten vaatimusten huomiointia, jäsenvaltioiden oikeutta päättää julkisen sektorinsa toimintojen riskiarvioinneista ja hallinnollisen taakan minimointia. Esim. datakeskusten nopean kehittämisen alueiden nimeämisen tulisi olla jäsenvaltioille vapaaehtoista ja pitää vielä arvioida, tuoko lisäarvoa, että jäsenvaltioiden pitäisi laatia pilvi- ja tekoälystrategia.

Käsittelyvaiheesta

Ehdotuksen käsittely teleasioiden neuvoston alaisessa työryhmässä on alkanut kesäkuussa. Ehdotuksen kaikki osiot on käsitelty neuvoston työryhmässä ensi kerran. Puheenjohtajamaa Irlanti vie ehdotuksen käsittelyä eteenpäin rivakasti ja ensimmäisen kompromissitekstin on tarkoitus olla valmis marraskuussa. Tähän saakka jäsenvaltioiden näkemyksissä on ollut paljon samankaltaisuutta eikä suuria jakolinjoja ole ollut ainakaan vielä näkyvissä.

Lasse Laitinen
Erityisasiantuntija
Työ- ja elinkeinoministeriö